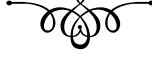


ஸ்ரீஜக³ந்நாத²க³தாம்ரு'தே அந்தரங்கா³நுபூ⁴தே:-
காவ்யிகஸமீக்ஷணம்

Document Information



Text title : Jagannathagitamritam Kavyikasamikshanam

File name : jagannAthagItAmRRitamkAvyikasamIkShaNam.itx

Category : misc, article, pradIptakumArananda, krishna

Location : doc_z_misc_general

Author : (Copyright) Pradipta Kumar Nanda, Kendrapara, Orissa pknanda65 at gmail.com

Transliterated by : Pradipta Kumar Nanda pknanda65 at gmail.com

Proofread by : Pradipta Kumar Nanda

Description/comments : shrIjagannAthagItAmRite shrIjagannAthabhakteH antaraNgAnubhUteH
ekaM kAvyikasamIkShaNam

Acknowledge-Permission: (Copyright) Pradipta Kumar Nanda

Latest update : August 21, 2026

Send corrections to : sanskrit at cheerful dot c om

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

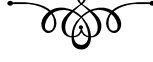
Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

August 21, 2026

sanskritdocuments.org

ஸ்ரீஜக³ந்நாத²கீ³தாம்ரு³தே அந்தரங்கா³நுபூ⁴தே:-
காவ்யிகஸமீக்ஷணம்



ஸ்ரீஜக³ந்நாத²கீ³தாம்ரு³தே ஸ்ரீஜக³ந்நாத²ப⁴க்தே: அந்தரங்கா³நுபூ⁴தே:- ஏகம்
காவ்யிகஸமீக்ஷணம் ।

மூலபத்³யம்

தீ³நபா³ந்த⁴வ ஹே, ஜய ஜக³ந்நாத² ஹரே 2
பா⁴வம் தே³ஹி ப்ரபோ⁴ பா⁴வநாக்³ராஹக 2
ப்ரதீக்ஷா தே ஸுக²தீரே
ஜய ஜக³ந்நாத² ஹரே
தீ³நபா³ந்த⁴வ ஹே- 0
ப்⁴ரமாமி ஸபதி³ பா⁴வவிஹ்வலித: ஸுக²கோமலிதகோலே
வாஞ்சா²மி க³ச்சா²மி வாஞ்சா²வடமூலம்
ப⁴க்தஜநகோலாஹலே
ஸ்ரீரங்க³வத³நே விஸது மே மந:2
தே³ஹ: ஸதை³வ ஸ்ரீபுரே
ஜய ஜக³ந்நாத² ஹரே
தீ³நபா³ந்த⁴வ ஹே -1
ஸ்ரீக்ஷேத்ரபாவநே ஸ்வகீயமந்தி³ரே
நிரவதி⁴ வாஸ ஆஸா
வைதரணீஸமா அக்³ரே ப்ரதா⁴வதி
பே³பீ⁴யதே மே நிராஸா
வாஸுதே³வே ரதி: விஸ்வாஸோ நிதராம் 2
ஸ்தா²ஸ்யது மூரலீத⁴ரே
ஜய ஜக³ந்நாத²ஹரே
தீ³நபா³ந்த⁴வ ஹே -2
ப³ஹுதி³நாத்பரம் தவேத³ம் தி³ர்ஸநமலௌகிகம் மோஹநீயம்

த³ரு³ஷ்டம் மஹாபா³ஹோ ப்³ரஹ்மாண்ட³நாயக வந்த³நீயம் லோப⁴நீயம்
 ஸ்ரு³ணு மே பா⁴ரதீ மது⁴மயகீ³தம் 2
 கா³யாமி தே நிஜபுரே
 ஜய ஜக³ந்நாத² ஹரே
 தீ³நபா³ந்த⁴வ ஹே -3

ஸமீக்ஷணம்

ஏதத் பத்³யம் கேவலம் ப⁴க்திகீ³தம் நாஸ்தி, அபிது ஸ்ரீஜக³ந்நாத²ப⁴க்தே:
 அந்தரங்கா³நுபூ⁴தே: காவ்யமயீ அபி⁴வ்யக்தி: | அத்ர ப⁴க்தஸ்ய ஹ்ரு³த³யஸ்தி²தி:,
 ஸரணாக³தி:, விரஹ:, த³ர்ஸநலாலஸா, ஸ்ரீக்ஷேத்ரநிவாஸாபி⁴லாஷ:, ப⁴க³வத³நுக்³ரஹப்ரார்த²நா
 ச ஸமந்விதரூபேண ப்ரகாஸதே |

விஸேஷதயா நிம்நலிகி²தாநி தத்த்வாநி அஸ்மிந் கீ³தே த்³ரு³ஸ்யந்தே-

1. ஸரணாக³திபா⁴வ:

ப்ராரம்பே⁴ ஏவ-

“தீ³நபா³ந்த⁴வ ஹே, ஜய ஜக³ந்நாத² ஹரே |

பா⁴வம் தே³ஹி ப்ரபோ⁴ பா⁴வநாக்³ராஹக || ”

அத்ர ப⁴க்த: ந த⁴நம், ந ஸித்³தி⁴ம், ந மோக்ஷம் அபி யாசதே; கேவலம் “பா⁴வம்” ஏவ
 ப்ரார்த²யதி | அயம் நாரத³ப⁴க்திஸூத்ரஸ்ய-” ஸா த்வஸ்மிந் பரமப்ரேமரூபா” -இதி
 ஸித்³தா⁴ந்தஸ்ய காவ்யமயீ வ்யஞ்ஜநா |

2. பா⁴வப⁴க்தே: உத்கர்ஷ:

“ப்⁴ரமாமி ஸபதி³ பா⁴வவிஹ்வலித: || |”

ப⁴க்தஸ்ய மந: ஜக³ந்நாத²ப்ரேமண ஆகுலம் | “பா⁴வவிஹ்வலித:” இதி பதே³ந
 ப⁴க்தியோக³ஸ்ய பராகாஷ்டா² வ்யக்தா | அயம் கேவலம் யாத்ராவர்ணநம் ந, கிந்து
 அந்த:கரணஸ்ய ஆத்⁴யாத்மிகபரிவர்தநம் |

3. ஸ்ரீக்ஷேத்ரஸ்ய மோக்ஷபூ⁴மித்வம்

“ஸ்ரீக்ஷேத்ரபாவநே ஸ்வகீயமந்தி³ரே நிரவதி⁴ வாஸ ஆஸா | ”

அத்ர ஸ்ரீக்ஷேத்ரே நித்யவாஸஸ்ய அபி⁴லாஷ: கேவலம் பெள⁴திகநிவாஸ: ந,
 அபிது ப⁴க³வந்நிகடவர்தித்வஸ்ய ப்ரதீக: | ஜக³ந்நாத²ஸம்ப்ரதா³யே ஸ்ரீக்ஷேத்ரம்
 மோக்ஷக்ஷேத்ரத்வேந ப்ரஸித்³த⁴ம்; தஸ்ய பா⁴வ: அஸ்மிந் பத்³யே ஸுந்த³ரதயா
 ப்ரகடித: |

4. வைதரணீ-ப்ரதீக:

“வைதரணீஸமா அக்³ரே ப்ரதா⁴வதி || 1”

அயம் ஸம்ஸாரது:³க²ஸ்ய, ம்ரு³த்யோ:, ப⁴வப³ந்த⁴ஸ்ய ச ரூபக: | தஸ்மாத் உத்³தா⁴ரஸ்ய உபாய:-

“வாஸுதே³வே ரதி: விஸ்வாஸோ நிதராம் | ”

இதி கவிநா ப்ரதிபாதி³தம் | அயம் ப⁴க³வத்³கீ³தாயா: ததா² பா⁴க³வதஸ்ய ப⁴க்திமார்க³ஸ்ய ஸாரமேவ |

5. த³ர்ஸநஸ்ய ஆத்⁴யாத்மிகாநுப⁴வ:

“ப³ஹுதி³நாத்பரம் தவேத³ம் த³ர்ஸநமலௌகிகம் மோஹநீயம் | ”

அத்ர த³ர்ஸநம் கேவலம் சக்ஷுஷோ: விஷய: ந, அபிது ஆத்⁴யாத்மிகாநுப⁴வ: | “அலௌகிகம்”, “மோஹநீயம்”, “ப்³ரஹ்மாண்ட³நாயக” இத்யாதி³பதை:³ ஸ்ரீஜக³ந்நாத²ஸ்ய விஸ்வரூபத்வம் ச வ்யக்தம் |

6. கீ³தஸமர்பணம்

அந்திமே-

“ஸ்ரு³ணு மே பா⁴ரதீ மது⁴மயகீ³திம், கா³யாமி தே நிஜபுரே | ”

இத³ம் கவே: காவ்யஸமர்பணம் | அஸ்யாம் பங்க்தௌ கவி: ஸ்வகாவ்யம் ப⁴க³வத: சரணயோ: அர்பயதி | அயம் ப⁴க்திகாவ்யபரம்பராயா: ஸ்ரேஷ்ட:² ஆத³ர்ஸ: | தா³ர்ஸநிகத்³ரு³ஷ்ட்யா

ஏதஸ்மிந் கீ³தே ப⁴க்தி: ஏவ ஸாத⁴நம், ப⁴க்தி: ஏவ ஸாத⁴யம், ப⁴க்தி: ஏவ ஆநந்த:³ இதி பா⁴வ: ப்ரப³ல: | அத்ர மோக்ஷஸ்ய ப்ரத்யக்ஷாச்சார: நாஸ்தி, கிந்து ஸ்ரீஜக³ந்நாத²சரணேஷு அநந்யஸமர்பணமேவ பரமாநந்த³ஸ்வரூபா முக்தி: இதி த்⁴வந்யதே | அத: அஸ்ய கீ³தஸ்ய தா³ர்ஸநிகாதா⁴ர: பா⁴க³வத-வைஷ்ணவப⁴க்தித³ர்ஸநம், விசேஷத: ப்ரேமப⁴க்தி, ஸரணாக³தி, ப⁴க³வத்³நுப⁴வ:, க்ஷேத்ரமஹிமா, நாம-ரூப-த³ர்ஸநஸ்ய ஆத்⁴யாத்மிகமஹத்த்வம் இத்யேதை: தத்த்வை: நிர்மித: |

மம மதே, ஏதத் கீ³தம் கேவலம் கே³யபத்³யம் ந, அபிது “ஜக³ந்நாத²ப⁴க்தே: ஆத்⁴யாத்மிகஸ்வாநுப⁴வஸ்ய காவ்யமயீ கீ³தா” இதி கத²யிதும் ஸக்யதே |

அலங்காரசர்சா-

த்⁴ருவபத்³ம்

தீ³நபா³ந்த⁴வ ஹே, ஜய ஜக³ந்நாத² ஹரே । பா⁴வம் தே³ஹி ப்ரபோ⁴ பா⁴வநாக்³ராஹக
। ப்ரதீக்ஷா தே ஸுக²தீரே ॥

அலங்காரா:

அநுப்ராஸ: பா⁴வம்-பா⁴வநாக்³ராஹக இத்யத்ர “ப⁴” வர்ணஸ்ய புநராவ்ரு²த்தி: ।
தீ³நபா³ந்த⁴வ-தே³ஹி இத்யத்ர “த³” வர்ணஸ்ய மது⁴ரா புநருக்தி: ।

ஸம்போ³த⁴நாலங்கார: தீ³நபா³ந்த⁴வ, ப்ரபோ⁴, ஜக³ந்நாத², பா⁴வநாக்³ராஹக-
ஏதேஷாம் ப்ரத்யக்ஷஸம்போ³த⁴நம் ।

ரூபகத்⁴வநி: ஸுக²தீரம் இதி மோக்ஷஸ்ய அத²வா ப⁴க³வத்ப்ராப்தே: தீரரூபகல்பநா ।
ப⁴க்திரஸவ்யஞ்ஜநா அத்ர ஸ்தா²யிபா⁴வ: பரமப⁴க்தி: ।

ப்ரத²ம: ஸ்லோக:

ப்⁴ரமாமி ஸபதி³ பா⁴வவிஹ்வலித: ஸுக²கோமலிதகோலே । வாஞ்சா²மி க³ச்சா²மி
வாஞ்சா²வடமூலம் ப⁴க்தஜநகோலாஹலே ॥ ஸ்ரீரங்க³வத³நே விஸது மே மந: । தே³ஹ:
ஸதை³வ ஸ்ரீபுரே ॥

அலங்காரா:

(1) அநுப்ராஸ:

ப்⁴ரமாமி-பா⁴வவிஹ்வலித:

வாஞ்சா²மி-வாஞ்சா²வட

ஸ்ரீ-ஸ்ரீ

(2) ரூபகம்

வாஞ்சா²வட:

வடவ்ரு²க்ஷ: கேவலம் வ்ரு²க்ஷ: ந; ஆஸ்ரயஸ்வரூபோ ப⁴க³வாநிவ கல்பித: ।

(3) உத்ப்ரேக்ஷா

விஸது மே மந:

மநஸ: ஸ்ரீரங்க³வத³நே ப்ரவேஸ:-கல்பநாமயீ காவ்யவ்யஞ்ஜநா ।

(4) அதிஸயோக்தி

தே³ஹ: ஸதை³வ ஸ்ரீபுரே

நித்யம் ஸ்ரீக்ஷேத்ரவாஸாபி⁴லாஷஸ்ய பா⁴வோ⁵திஸயேந வ்யக்த: ।

த³விதீய: ஸ்லோக:

ஸ்ரீக்ஷேத்ரபாவநே ஸ்வகீயமந்தி³ரே நிரவதி⁴ வாஸ ஆஸா | வைதரணீஸமா அக்³ரே
ப்ரதா⁴வதி பே³பீ⁴யதே மே நிராஸா | வாஸுதே³வே ரதி: விஸ்வாஸோ நிதராம் |
ஸ்தா²ஸ்யது மூரலீத⁴ரே ||

அலங்காரா:

(1) உபமா

வைதரணீஸமா

ஸம்ஸாரது: ³க²ஸ்ய வைதரண்யா உபமா |

(2) ரூபகம்

வைதரணீ = ஸம்ஸாரப³ந்த: ⁴ |

(3) விரோதா⁴பா⁴ஸ:

ப⁴யம் = விஸ்வாஸ:

ஏகஸ்மிந் ஸ்லோகே த்³வயோ: விரோதி⁴நோர்பா⁴வயோ: ஸுந்த³ரஸமந்வய: |

(4) அநுப்ராஸ:

வாஸுதே³வே-விஸ்வாஸ:

த்ரு²தீய: ஸ்லோக:

ப³ஹுதி³நாத்பரம் தவேத³ம் த³ர்ஸநம் அலௌகிகம் மோஹநீயம் | த்³ரு'ஷ்டம்
மஹாபா³ஹோ ப்³ரஹ்மாண்ட³நாயக வந்த³நீயம் லோப⁴நீயம் | ஸ்ரு'ணு மே பா⁴ரதீ
மது⁴மயகீ³திம் | கா³யாமி தே நிஜபுரே ||

அலங்காராவிசார:-

(1) அநுப்ராஸ:

மோஹநீயம்-மது⁴மயம்

(2) பர்யாயோக்தி

அலௌகிகம் வந்த³நீயம் லோப⁴நீயம்

ஏதேந ப⁴க³வத: மஹிமா க்ரமஸ: விகஸித: |

(3) அதிஸயோக்தி

ப்³ரஹ்மாண்ட³நாயக

ஸமக்³ரவிஸ்வஸ்ய நாயகத்வஸ்ய காவ்யமயீ அபி⁴வ்யக்தி: |

(4) ஸமூச்சயாலங்கார:

மஹாபா³ஹோ ப்³ரஹ்மாண்ட³நாயக வந்த³நீய லோப⁴நீய

அநேகவிஸேஷணநாம் ஸமாவார: |

(5) மது⁴ராநுப்ராஸ:

மது⁴மயகீ³திம்

ஸமக்³ரகீ³தஸ்ய ப்ரமுகா²லங்காரா:

அநுப்ராஸ: (ப்ரதா⁴ந:)

ஸம்போ³த⁴நாலங்கார:

ரூபகம்

உபமா

உத்ப்ரேக்ஷா

அதிஸயோக்தி

ஸமுச்சய:

பர்யாயோக்தி

விரோதா⁴பா⁴ஸ:

பா⁴வவ்யஞ்ஜநா (த⁴வநி)

ரஸ:

ப்ரதா⁴நரஸ: - ப⁴க்திரஸ:

கௌ³ணரஸா:

ஸாந்தரஸ:

கருணரஸ: (தீ³நபா³ந்த⁴வ, வைதரணீ, நிராஸா)

அதீ³பு⁴தரஸ: (அலௌகிகத³ர்ஸநம்)

கு³ண:

மாதூ⁴ர்யகு³ண:

ப்ரஸாத³கு³ண:

ஓஜோகு³ணஸ்ய ஸூக்ஷ்மப்ரகாஸ:

ரீதி:

வைத³ர்பீ⁴ரீதி: ப்ரதா⁴ந்தயா த³ரு¹ஸ்யதே-மது⁴ரபத³ப்ரயோக: ³, ஸரலதா, பா⁴வப்ராதா⁴ந்யம்
ச |

ஸமாலோசநாத்மகம் மதம்

ஏதத் கீ³தம் ந கேவலம் ப⁴க்திகே³யம்; அபிது பா⁴வவ்யஞ்ஜநா, மது⁴ரஸப்³த³யோஜநா, ஸ்வாபா⁴விகலங்காரப்ரயோக: ³, ததா² ஜக³ந்நாத²ப⁴க்தே: அந்த:கரணநுபூ⁴தி:- ஏதேஷாம் ஸமந்வயேந நிர்மிதம் உத்க்ரு¹ஷ்டம் ப⁴க்திகாவ்யம் அஸ்தி | அலங்காரா: அத்ர க்ரு¹த்ரிமதயா ந ஆரோபிதா:, கிந்து பா⁴வாநுகு³ணதயா ஸ்வயமேவ விகலிதா:; ஏஷ ஏவ அஸ்ய கீ³தஸ்ய காவ்யவைஸிஷ்ட்யம் |

ஏதத் கீ³தம் பரம்பராக³தவ்ரு²த்தேஷு ந நிப³த³தம், அபிது கே³யபத³ (கீ³திகாவ்ய)-
ஸைலீயா ரசிதம் | அத: அஸ்ய லய:, யதி:, கே³யதா ச ப்ரமுகா:², ந து ப்ரத்யேகபாதே³
ஸமாக்ஷரக³ணநா |

ததா²பி ச²ந்த:³ஸாஸ்த்ரத்³ரு²ஷ்ட்யா ப்ரத்யேகஸ்ய ஸ்லோகஸ்ய விசார:
நிம்நப்ரகாரேண ப்ரஸ்தூயதே-
ச²ந்தோ³விசார:
த⁴ருவபத³ம்

தீ³நபா³ந்த⁴வ ஹே, ஜய ஜக³ந்நாத² ஹரே | பா⁴வம் தே³ஹி ப்ரபோ⁴ பா⁴வநாக்³ராஹக
| ப்ரதீக்ஷா தே ஸுக²தீரே | ஜய ஜக³ந்நாத² ஹரே ||

ச²ந்தோ³விசார:

அயம் த⁴ருவபதா³தமக: கீ³திச²ந்த:³ |

ப்ரத்யேகபங்க்தி: ஸமாநாக்ஷரயுக்தா நாஸ்தி |

“ஜய ஜக³ந்நாத² ஹரே” இதி ஆவர்தநம் த⁴ருவபத³த்வம் த³தா³தி |

லய: ப⁴ஜநபரம்பராயா: அநுகூல: |

கீர்தநகா³யநாய அதீவ உபயுக்த: |

ப்ரத²ம: ஸ்லோக:

ப⁴ரமாமி ஸபதி³ பா⁴வவிஹ்வலித: ஸுக²கோமலிதகோலே | வாஞ்சா²மி க³ச்சா²மி
வாஞ்சா²வடமூலம் ப⁴க்தஜநகோலாஹலே | ஸ்ரீரங்க³வத³நே விஸது மே மந: | தே³ஹ:
ஸதை³வ ஸ்ரீபுரே ||

ச²ந்த:³

கீ³திகாவ்யாத்மக:

மாத்ரிகப்ரவ்ரு²த்தி:

ஸ்வச்ச²ந்த³லய:

விஸேஷதா

ப்ரத²மத்³வே பங்க்தீ தீ³ர்கே⁴ ஸ்த: |

அந்திமே த்³வே லக்⁴வீ |

ஏவம் ஸங்கீ³தலய: ஸ்வயமேவ ஜாயதே |

த³விதீய: ஸ்லோக:

ஸ்ரீக்ஷேத்ரபாவநே ஸ்வகீயமந்தி³ரே | நிரவதி⁴ வாஸ ஆஸா | வைதரணீஸமா அக்³ரே
ப்ரதா⁴வதி | பே³பீ⁴யதே மே நிராஸா | வாஸுதே³வே ரதி: விஸ்வாஸோ நிதராம் |
ஸ்தா²ஸ்யது மூரலீத⁴ரே ||

ச²ந்த: ³

கே³யகீ³தி:

விஷமமாத்ரிகரசநா

லயப்ரதா⁴ந:

விஸேஷதா

“நிரவதி⁴ வாஸ ஆஸா”

“பே³பீ⁴யதே மே நிராஸா”

இத்யநயோ: ஸமாநலய: |

த்ரு³தீய: ஸ்லோக:

ப³ஹுதி³நாத்பரம் தவேத³ம் த³ர்ஸநம் | அலௌகிகம் மோஹநீயம் | த்³ரு³ஷ்டம்
மஹாபா³ஹோ ப்³ரஹ்மாண்ட³நாயக | வந்த³நீயம் லோப⁴நீயம் | ஸ்ரு³ணு மே பா⁴ரதீ
மது⁴மயகீ³திம் | கா³யாமி தே நிஜபுரே ||

ச²ந்த: ³

கீ³திகாவ்யச²ந்த: ³

லயாத்மகபத³விந்யாஸ:

கா³நயோக்³யரசநா

விஸேஷதா

“அலௌகிகம் மோஹநீயம்”

“வந்த³நீயம் லோப⁴நீயம்”

இத்யத்ர ஸமலயத்வம் கீ³தஸ்ய மாதூ⁴ர்யம் வர்த⁴யதி |

ஸமக்³ரகீ³தஸ்ய ச²ந்த: ³

ஏதத் கீ³தம் லோகப⁴ஜநபரம்பராநுகு³ணம் கே³யபத³ம் இதி வக்தும் யுக்தம்
| ஏதத் ந ஸாஸ்தீயவர்ணவ்ரு³த்தம், ந ச நிஸ்சிதமாத்ராவ்ரு³த்தம்; அபிது
பா⁴வாநுகு³ணலயப்ரதா⁴நம் கீ³திச²ந்த: ³ அஸ்தி |

அத்ர கே³யதா உத்க்ரு³ஷ்டா |

த்⁴ருவபத³ஸ்ய புநராவ்ரு³த்தயா ஸங்கீ³தமாதூ⁴ர்யவ்ரு³த்தி: ⁴ |

அந்த்யாநுப்ராஸ: கா³யநம் ஸுலப⁴ம் கரோதி |

ப⁴க்திரஸஸ்ய அபி⁴வ்யக்தௌ ச²ந்த: ³ ஸப²ல: |

– ப்ரோ. ப்ரதீ³ப்தகுமாரநந்த:³ (ஸேவாநிவ்ரு³த)
ஸ்ரீஜக³ந்நாத²ஸம்ஸ்க்ரு³தவிஸ்வவித்³யாலய:, புரீ

Written by Dr. Pradipta Kumar Nanda, Kendrapara, Orisa pknanda65 at gmail.com
Retd.Head, Dept.of Sarvadarshan
SJSV,Puri

——
Shri Jagannathagitamrite AntaranganubhUteH - KavyikasamikshaNam
pdf was typeset on August 21, 2026

——
Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

